

Tadeusz Ślipko

"Theologische Berichte 4 : Fragen christlicher Ethik", wyd. Josef Pfammatter i Franz Furger, Einsiedeln 1974 : [recenzja]

Collectanea Theologica 46/2, 242-243

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

gólnie nad rozważaniem, jak w Bogu znajduje się źródło życia. Przejmuje go bogactwo życia wytryskającego z Boga, zastanawia się, jak człowiek może mieć udział w tym życiu. Życie Boże nadaje bowiem chrześcijańskiemu życiu szczególną jakość.

Z kolei Bernard Hansler stwierdza, że Bóg jest nie tylko źródłem naturalnego życia dla wszystkiego, co żyje w świecie, ale również nadprzyrodzonego życia człowieka, które polega przede wszystkim na tym, że człowiek jest Bożym obrazem. To zaś z kolei oznacza, że Bóg może być poznany w człowieku oraz, że człowiek jest reprezentantem Bożym wobec stworzenia.

Tych parę przykładów może nieco obrazuje charakter powyższych rozważań. Są one zawsze ściśle biblijne i bardziej troszczą się o oddanie przeżycia żywego Boga niż zbytnie uleganie modom. Nie są przez to mniej życiowe, owszem, można powiedzieć, że lepiej służą życiu chrześcijańskiemu. Wyrażają bowiem przekonanie, że działanie dążące do stworzenia sprawiedliwszego świata nie może być często pragmatyczne i kierować się jedynie względami użytecznymi. Musi ono wyrastać z człowieka i jego głębokich potrzeb znalezienia sensu życia i osobowego spełnienia, które się broni przed wszelką manipulacją. Medytacje te więc okazują raz jeszcze, że wypełnieniem tych wszystkich pragnień może być tylko Bóg.

ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

Theologische Berichte 4. Fragen christlicher Ethik, wyd. Josef Pfammatter i Franz Furger, Einsiedeln 1974, Benziger Verlag, s. 245.

Czwarty tom *Theologische Berichte* poświęcony jest problematyce teologicznomoralnej i kanonistycznej. Ma on, ogólnie mówiąc, zdać sprawę z aktualnej sytuacji, jaka panuje w tej dziedzinie zarówno odnośnie do fundamentalnych zagadnień, jak i niektórych kwestii szczegółowych. W tym też porządku rozmieszczone zostały rozprawy składające się na treść omawianego tomu.

Otwiera go obszerne studium F. Furgera pt. *Zur Begründung eines christlichen Ethos — Forschungstendenzen in der katholischen Moraltheologie*. Autor szkicuje swoistą panoramę współczesnego stanu teologii moralnej, ale w jej prospektywistycznym ujęciu. Chodzi mu raczej o uwypuklenie postulatów, pod kątem których winien się dokonywać rozwój katolickiej teologii moralnej, aniżeli wierne odtworzenie faktycznie panującej sytuacji. Do tych postulatów zalicza między innymi konieczność wypracowania nowych uzasadnień dla „normatywnych wypowiedzi” teologii moralnej, nawiązanie kontaktu ze współczesną filozofią, zwłaszcza neopozytywistyczną i analityczną, oraz akceptację tezy o historycznym i relatywnym charakterze moralności ludzkiego działania. W kręgu tak zarysowanych idei rozwijają się dalsze wywody autora. Znaczną ich część wypełnia krytyka doktrynalnej tradycji moralnej Kościoła. Na koniec autor krytykując wszystko zatracą zdolność krytycznego spojrzenia na samego siebie. Nie podejrzewa nawet, jak dalece na skutek odrzucenia magisterium Kościoła odchodzi od autentycznych źródeł katolickiej teologii moralnej, ulegając zaś jednostronnie inspiracji współczesnego relatywizmu i sytuacjonizmu wprowadza w tę teologię pierwiastki moralnego błędu i regresu.

Dwaj polscy autorzy, H. Juros i T. Styczeń, w rozprawie *Moraltheologische Ansätze ethischen Denkens und ihre Folgen für die theologische Ethik* przedstawiają na ogólnym tle filozoficzno-etycznych kierunków w Polsce (tradycyjna etyka chrześcijańska, marksizm, szkoła lwowsko-warszawska) swoje własne stanowisko w sprawie metodologicznych podstaw etyki filozoficznej i teologii moralnej. Jedno w ich wywodach uderza: nadrzędną zasadę etyczną miłości bliźniego, zaczerpniętą z odrębnego doświadczenia etycznego,

pojmują jako bezpośrednio niezależną pod względem logicznej pochodności od filozoficznej czy teologicznej antropologii. Pozostaje tylko zależność pośrednia: antropologia jest źródłem pożytecznej informacji o człowieku. Czytelnik pozostaje w niepewności. Czy jest to tylko własny pogląd ks. Jurosa, czy też ks. Styczeń zmienił swoje zdanie? Przecież jeszcze w pracy habilitacyjnej pt. *Problem możliwości etyki* (Lublin 1972) wyraźnie na tej antropologii (i metafizyce) bazował!

B. Schüller w pracy *Neuere Beiträge zum Thema „Begründung sittlicher Normen“* realizuje jeden z punktów programu badań teologicznych naszkicowanego przez F. Furgera: sformułowanie nowych uzasadnień norm etycznych. Toteż tok myśli Schüllera biegnie podobnym, jak u Furgera, torem. Zasadniczy nurt jego rozważań wypełnia krytyczna kontrowersja z tradycyjnym, na prawie naturalnym opartym uzasadnieniem norm moralnych. Zabieg ten przeprowadza na specjalnie dobranych (a więc nie wszystkich) uzasadnieniach stosowanych przez tradycyjną etykę i teologię moralną w wypadku takich norm, jak zakazy kłamstwa, zabicia niewinnego człowieka, antykoncepcji czy nierozzerwalności małżeństwa. Ze swej strony proponuje przyjęcie za podstawę weryfikacji norm moralnych utylitarystyczną zasadę głoszącą, że moralnie dobrym jest takie działanie, które zmierza do urzeczywistnienia najlepszego dobra. W rozumieniu autora tak zorientowana etyka teologiczna lepiej odpowie mentalności współczesnego człowieka.

W końcowej rozprawie pt. *Zur Zölibatspflicht der Weltkleriker im katholischen Kirchenrecht* autor H.-U. Wili przeciwstawia się obowiązującej dyscyplinie kościelnej w sprawie celibatu kleru diecezjalnego. Sądzi, że pozostaje ona w sprzeczności z fundamentalnym prawem człowieka do małżeństwa, które przysługuje mu z prawa naturalnego i nie może być zniesione przez pozytywne prawodawstwo kościelne. Autor, kładąc nacisk (o dziwo!) na prawo naturalne, pomija wszakże milczeniem fakt, że obowiązek celibatu zakłada dobrowolne wyrzeczenie się korzystania z przysługującego człowiekowi uprawnienia, co należy do normatywnej treści naturalnego prawa do małżeństwa tak samo, jak to ma miejsce w ślubie ubóstwa, opartego na wyrzeczeniu się korzystania z naturalnego prawa do własności.

W konkluzji stwierdzić można: omówione rozprawy napisane zostały z talentem, a już szczególnie cenną ich zaletą jest bogata literatura pomocnicza, zawarta głównie w przypisach. Nie prezentują one jednak ujęć obiektywnych, które dokonane nawet z określonego stanowiska umieją jednak zachować umiar i rzeczowość w ocenie całości sytuacji, a przede wszystkim podejść do przeciwnych sobie poglądów od ich silniejszej, a nie słabszej, a często sztucznie skonstruowanej strony. Toteż ogólny kierunek tendencji, która przejawia się więcej lub mniej wyraźnie przez omówiony tom *Theologische Berichte*, nie budzi zaufania.

ks. Tadeusz Ślipko SJ, Warszawa—Kraków